

Romerska handelsvägar

Återutgivning av text från 1871

En gratis publikation från
e-boksbiblioteket.se

Romerska handelsvägarne

till Norden

– Återutgivning

av text från 1871

av C F Wiberg

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-100-1

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om nya arkeologiska fynd på 1870-talet som visade hur nära kontakter romarriket hade med människorna vid Östersjön.

Texten handlar om gravfynd nära tyska staden Meklenburg och beskriver hur dessa och andra fynd är kopplade till det samtida romarriket.

Den här texten publicerades 1871 i tidskriften ”Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift”. Texten skrevs av prästen och arkeologen C F Wiberg (1813-1881)

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket.se.se i oktober 2016.

Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Romerska handelsvägarne till Norden

Den här texten skrevs av C. F. Wiberg. Texten publicerades ursprungligen år 1871 i "Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift" med rubriken " Något om de romerska handelsvägarne till Norden, i anledning af de senaste romerska fynden i Meklenburg".

Till hvad förf. i detta ämne redan yttrat¹ vid föregående tillfäl-
len får han göra ett tillägg med anledning af de i slutet af året
1868 i Meklenburg gjorda romerska grafvynden.

På domän-godset *Häven* vid den lilla staden Brüel, på tre mils af-
stånd ifrån Schwerin, träffade man i december 1868 åtskilliga romerska
saker, under det man var sysselsatt med att gräfva en sandgrop och
kommit ned i jorden till ett djup af fem fot. Den berömde fornfors-
karen d:r Lisch, föreståndare för museum i Schwerin, såg genast af de
till honom insända fornsakerna och af åtföljande människoskeletter,
att man här råkat på *romerska grafvar*. Saken låter visserligen underlig,
när fråga är om kustlandet vid Östersjön, men hon är ingalunda utan
exempel.

Fram i Mars år 1869, så snart kälén gått ur jorden, begaf sig d:r

1 *De klassiska folkens förbindelse med Norden. 2 uppl. Sthlm 1868.*

Lisch till fyndstället och började sina undersökningar. Han fann tre grafvar ännu alldeles orörda. Man öppnade dessa grafvar och påträffade bland en hop andra saker skelett efter tre personer; sex skelett hade man förut påträffat, och det gafs intet tvifvel om att man befann sig på en forntida begravningsplats. Liken lågo på fem fots djup i jorden, och på tio fots afstånd ifrån hvarandra. Vid halsen, bröstet och omkring midjan lågo romerska toilett-saker och redskap; vid fötterna af liken stodo allehanda kärler för inrymmande af de mat- och dryckesvaror, som de klassiska folken, såsom offer åt döda anförvandter, plögade insätta i grafvarne. De här anträffade fornsakerna äro af romerskt ursprung, med undantag för några i landet tillverkade lerurnor, hvilka tyckas blifvit begagnade endast derföre att man icke egt de romerska bronskärnen i tillräckligt stort antal.

Bland i grafvarne anträffade saker nämna vi uti grafven N:o 1: en stor klockformig "krater" eller "hydria", ett ämbar med fat. Kärlet är af brons; det har vid brädden en bred bandeau med utgraverade tritoner och kärleksgudar, ridande på delfiner. Ofvanför denna bandeau finnes en smal, fint utarbetad äggstaf; och nedanom bandeauen en annan smalare af bredvid hvarandra ställda s-formiga ornament.

Man anträffade vidare i samma graf två breda bronskålar utan prydnader och en kastrull med deri noga passande durchslag, båda af brons, sådana som ofta träffas äfven i Danmark, och hvilka, enligt Lischs mening, tillsammans användes för att sila vinet. Slutligen måste bland dessa fynd anmärkas en slipad glasbägare, "genomskinlig som vatten", en skära och en knif, båda af brons, och en fibula eller broche af silfver för klädernas hophäftning på den tiden, då knapparne ännu icke voro uppfunna.

Grafven N:o 2 innehöll: en krater, en kastrull med durchslag,

likasom i grafven N:o 1, och en fibula, allt af brons; dessutom två ämbar af ebenholz med rika bronsbeslag.

Grafven N:o 3 innehöll en kanna af brons, en fibula af brons med perlränder af silfver; dessutom funnos här några lerurnor af inhemskt arbete.

Grafven N:o 4 innehöll ingenting; men N:o 5 hyste en fibula af silfver, tre knoppar af silfver med teckningar och förgyllning, ett par bronsplåtar, ett par spännen af silfver och brons, samt några silfverbeslag.

Grafven N:o 6 inneslöt åtskilliga små tolettsaker af brons, 10 halsbandsperlor af glas, en krater af brons, tre lerurnor af inhemsk tillverkning samt en jernbit, som ansetts för lemning af en knif.

Utom hvad i dessa grafvar anträffats, har man på den omtalta begravningsplatsen funnit en hel mängd enstaka fornsaker, mest af romerskt ursprung, såsom en stor rund bronskål af det slag som romarne kallade "patera", ett trä-ämbar med bronsbeslag, nålar och ringar af silfver och brons, perlor af brons och glas, ämnade till halsband, och ytterligare en lerurna af inhemsk tillverkning.

Lisch jemför Hävenfyndet med ett annat romerskt fynd, som för längre tid sedan gjordes vid Grabow i Meklenburg. Äfven i detta fynd påträffades en krater af brons, lika med den i grafven N:o 1 vid Häven, ehuru figurerna i bandeaun voro helt andra; vidare en flack bronskål, en kastrull med det vanliga durch-slaget, en silfverfibula, ett par romerska silfversporrar, en guldring om 40 dukaters vikt, och en glasskål. Det synes den berömde forskaren alldeles oemotsägligt, att äfven detta fynd härstammar från romerska grafvar, ehuru en närmare utredning af förhållandet numera icke är möjlig.

D:r Lisch är lycklig nog att hafva vunnit klarhet, ej blott rörande

produktionsorten för de i meklenburgska grafvarne påträffade romerska sakerna, utan kan äfven något så nära uppvisa den väg, hvarpå de ifrån produktionsorten kommit till Östersjöns stränder.

Vid Mainfloden ligger en liten ort med namnet *Heddernheim*, som under romarväldets dagar — man vet, att det romerska riket sträckte sig i nordvest ända upp till nedra Main och Rhen — utgjorde en vistelseort för romerska veteraner, och då kallades *Vicus novus*. Ännu äro spåren af den lilla romarestaden midt i Tyskland icke så alldeles utplånade; man kan återfinna åtminstone ytterkanterna. Hela platsen är för närvarande planterad med jordfrukter. Denna odling till trots, eller kanske just i följd af densamma, har man här funnit en hel hop romerska saker, såsom kannor och durchslag af brons, glasperlor m. m. Särskildt måste vi nämna en 1840 här funnen krater eller hydria af brons, till arbete, storlek, form och material alldeles lika med den som vi stälde främst bland fynden vid Häven; till och med bandeau på Heddernheimkratern är graverad med samma slags eroter, tritoner o. s. v., som vi funno på kratern från Häven. Det är, menar Lisch, icke annat möjligt, än att båda dessa bronskärl utgått från samma fabrik; och denna fabrik vill han förlägga till Heddernheim.

Hvad åter beträffar Häven, så håller Lisch det för ett romerskt faktori eller en liten romersk koloni. De grafvar, hvilkas innehåll vi granskat, skulle då varit de romerske handelsagenterna och deras följeslagares sista hviloställen.

Den väg, hvarpå dessa metallfabrikat m. m. från tillverkningsorten der borta vid Main och Rhen kommo till östersjö-kusten, finner Lisch i det närmaste sammanfalla med jernvägen, som nu går emellan dessa trakter. Varorna hade, enligt hans antagande, vandrat af till Norden, genom Nidda-dalen, öfre Lahn-dalen, utefter Werra, Weser

och Leine, eller genom Kinziger- och Fulda-dalarna öfver det nuvarande Kassel.

Att romerske köpmän besökte Östersjöns stränder, åtminstone dess sydkust, det hafva vi äfven för vår del förr en gång sökt bevisa med tillhjälp af då kända romerska fynd i östersjöländerna och de klassiske författarnes utsagor; det var således för oss af synnerligt intresse att erhålla kännedomen om dessa nya romerska fynd i Mecklenburg, då de tjena att gifva ytterligare bekräftelse åt riktigheten af de resultat hvartill vi genom våra forskningar ansågo oss hafva kommit. Att romerska faktorier funnits på södra östersjö-kusten, anse vi så mycket säkrare, som särdeles märkliga fynd, nyligen anträffade på det af de gamle så mycket observerade Weichsel-deltat ("Ostia Vistulæ"), äro egnade att ingifva oss en ganska berättigad förmodan, att der i trakten dylika anläggningar redan af grekerne blifvit gjorda². Att de romerske köpmännen och deras agenter under vistelsen i faktorierna vid stränderna af "Norra Oceanen", såsom man kallade södra östersjö-kusten, kunde träffas af döden, eller att de, såsom stadigvarande kolonister i dessa trakter, till slut nödvändigt skulle få sina grafvar der, ligger allt för mycket i sakens natur för att kunna dragas i tvifvelsmål; dessutom äro, till och med på de till Norden ledande romerska handelsvägarne uti Schlesien och Brandenburg, ro-

2 *Man har nyligen i denna trakt, inom ett område af ungefär 10 geogr. qv.-mil, påträffat en mängd grafurnor med efterbildning af men-niskoansigten vid öfra kanten, mer eller mindre fullständiga, med örnen genomborrade och smyckade med ringar af brons. Dessa örringar prydas vidare med infattade blå glasperlor; en bar en liten vit medelhafssnäcka, på en annan urna sitter utom ringen en bronskedja fastad i örat. Se en artikel af Virchow i Bastians Zeitschrift d. Ethnologie. Af alla åsigtter rörande dessa urnors härkomst, torde ingen hafva bättre skäl för sig, än den som låter dem vara grekiska.*

romerska grafvar anträffade. (Se Wiberg, Dek lass. f.).

Att romerska brons saker, likasom romerska saker af guld, silfver, jern, glas m. m., och ej mindre romerska mynt af silfver och guld, ofta äro anträffade såsom fynd i östersjö-länderna, är hvad vi å annat ställe omständligen ådagalagt, och hvad senare författare likaledes visat³. Att dessa saker kommit till stranden af Östersjön, delvis åtminstone på den väg Lisch anvisat, är hvad vi också sökt göra klart. Här vilja vi blott tillägga, att bronskärl, af sins emellan alldeles lika form och försedda med romerska fabriksstämplar, blifvit funna så i Böhmen som i Meklenburg, och att dessa fynd synas hänvisa oss till det förra landet, de gamle Marcomannernes land, för att äfven der finna, om icke verkstäder, åtminstone depôtter för till Norden bestämda romerska bronsvaror. Åtminstone visar likheten i dessa fynd bestämdt på en romersk handelsväg nedför Elben. En tredje handelsväg, icke mindre säker och icke mindre intressant, drog sig ned utefter Oder, såsom talrika romerska fynd i Schlesien, Brandenburg och Pommern gifva vid handen. På dessa vägar, kanske på ännu ett par andra till, trängde den romerska industriens alster, likasom romerskt mynt, upp till Norden. Ännu tidigare synas grekiska penningar, troligast i liqid för bernsten, kommit till preussiska, kur-, liv- och estländska kusten samt till Ösel, från de grekiska kolonierna vid Svarta hafvet,

3 *Vi erinra om det, sommaren, 1870 på Gotland i Hemse socken Sindarfve by, anträffade stora romerska myntfyndet, bestående af omkring 1,400 silfvermynt, vägande tillsammans nära 10 skålpund. Detta är det största romerska myntfynd, som i Norden blifvit gjordt. Såsom vanligt voro mynten mycket slitna, hvilket visar, att de blifvit förda långa vägar öfver land och haf, innan de framkommit till Gotland. Under dessa handelsresor fördes det romerska silfvermyntet vanligen uti amphorer eller för detta ändamål afsedda lerkrukor. Se för öfrigt Montelii beskrifning af detta fynd i Ny Illustr. Tidning*

synnerligen från det berömda Olbia, uppefter Dniepr och nedefter Düna. Säkert har också mycket kommit till denna del af östersjö-kusten från norra ändan af Adriatiska hafvet, likaledes Odern utföre, på en handelsväg, som redan Ptolemæus för oss utpekar. De märklige urn-fynden i Weichsel-deltat skola möjligen i detta hänseende komma att lemna alldeles öfverraskande upplysningar. Som vi emellertid vidlyftigare yttrat oss öfver dessa saker, så måste vi nu dertill hänvisa. (Klass. Folken och afhandlingen "Om Grekernes och Etruskernes inverkan på bronsåldern", Gefle 1869.).

Viktiga ord och personer

Bastian, Adolf.

[1826–1905] Tysk läkare och folklivsforskare. Gjorde omfattande forskningsresor till stora delar av världen. Skrev flera viktiga böcker om etnologi.

Dukat.

Guldmynt som vägde ca 3,5 gram.

Fibula.

Dräktnålen som kallas fibula användes över stora delar av Europa under både brons- och järnåldern.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Krater.

En typ av kärl som användes i antikens Grekland och Rom. Kratrar var stora och användes för att blanda vin med vatten.

Lisch, Georg Christian Friedrich.

[1801–1883] Tysk fornforskare som ägnade sitt liv åt att samla in fornsaker. Hans mest berömda verk är tidskriftsserien ”Jahr-

bücher”.

Mil.

Längdmått. En svensk mil var 10 688 meter tills metersystemet infördes år 1889.

Montelius, Oscar.

[1843–1921] Svensk arkeolog som haft stort inflytande på ämnet i hela världen. Montelius var både riksantikvarie och medlem i Svenska Akademien. Montelius indelning av bronsåldern i sex perioder används fortfarande av arkeologer. Han skrev mer än 400 vetenskapliga skrifter, de mest berömda är ”Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar” (1877), ”Sveriges forntid” (1872–1874) och ”Minnen från vår forntid” (1917).

Ptolemaios, Klaudius.

[ca 90 – 170] Grekisk astronom och matematiker. Är mest känd för verket ”Almagest” som användes för att förklara solens och planeternas rörelser under ca 1500 år.

Skålpund.

Viktenhet. Ett skålpund är 425 gram.

Triton.

Varelse i den grekiska mytologin som var hälften fisk och hälften människa. Triton var son till de båda havsgudarna Amfitrite och Poseidon.

Wiberg, Karl Fredrik.

[1813–1881] Svensk präst, lärare och arkeolog. Skrev flera viktiga

arkeologiska böcker, bland annat "Asarna efter nyare, deribland slaviska, källor" (1853), "Gestriklands runstenar" (1865–1867) och "Om grekernas och etruskernas inverkan på bronskulturen" (1869).

Virchow, Rudolf.

[1821–1902] Tysk läkare, biolog och politiker. Anses som den moderna patologins skapare och många av hans rutiner för obduktioner används än i dag.

Fler böcker: *E-boksforlaget.se*

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)